

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد علوم و تحقیقات شاهرود

دانشکده علوم انسانی، گروه حقوق

پایان‌نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته حقوق جزا (M.A)

گرایش: جزاء و جرم شناسی

عنوان:

بررسی جرایم سمعی و بصری در حقوق کیفری ایران

استاد راهنما:

دکتر ابوالقاسم پیاده کوهسار

استاد مشاور:

دکتر سید محمود مجیدی

نگارش:

ابوذر مهدوی

پاییز ۹۳

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیامدی از خداوند سبحان و اعتماد بر این که عالم مضر خداست و همواره نامگر بر اعمال انسان در مشور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و تکریم به اہمیت جایگاه دانشگاه و امتحای فرهنگ و تمدن بشری، دانشمیان و اصنام بہت علمی

و اصدای دانشگاه آزاد اسلامی ستمدی کہ دیم اصول زیر را در انجام فعالیت ہی پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن مخطی کنیم:

۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری بر آن و دوری از حرکت زہن ساز حقیقت.

۲- اصل رعایت حقوق: التزام بر رعایت کامل حقوق پژوهشگر، اسکران و پژوهیدگان (انسان، حیوان و نبات) و سایر مساجان حق.

۳- اصل مالکیت مادی و مسموی: تمہد بر رعایت کامل حقوق مادی و مسموی دانشگاه و کھد بہکاران پژوهش.

۴- اصل منافع ملی: تمہد بر رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن ہمیشہ ر دو توسعه کشور و کھد مرامل پژوهش.

۵- اصل رعایت انصاف و انانیت: تمہد بہ اجتناب از حرکت زہن جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تمہیزات و منابع در اختیار.

۶- اصل رازداری: تمہد بہ سیانت از اسرار و اطلاعات محرمانہ افراد، سازمان ها و کشور و کھد افراد و نهاد ہی مرتبط با تحقیق.

۷- اصل احترام: تمہد بہ رعایت حریم باو حرمت باو در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از حرکت زہن حرمت شکنی.

۸- اصل ترویج: تمہد بہ رواج دانش و اسامہ نتیج تحقیقات و انتقال آن بہ بہکاران علمی و دانشمیان بہ غیر از مواردی کہ منع قانونی دارد.

۹- اصل برکت: التزام بہ برکت جویی از حرکت زہن رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت بہ کسانی کہ حوزه علم و پژوهش را بہ شائبہ ہی غیر علمی آلائند.

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد علوم و تحقیقات شاهرود

تعهدنامه اصالت رساله یا پایان نامه

اینجانب ابوذر مهدوی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته در رشته حقوق جزا و جرم شناسی که در تاریخ ..... از پایان نامه / رساله خود تحت عنوان بررسی جرایم سعمی و بصری در حقوق کیفری ایران با کسب نمره ..... و درجه ..... دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱) این پایان نامه / رساله حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

۲) این پایان نامه / رساله قبلاً "برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پائین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچ گونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

ابوذر مهدوی

تاریخ و امضاء:

تقدیر و تشکر

منت خدای را عزوجل که طاعت‌اش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت هر نفسی که فرو می‌رود ممد حیات است و چون برمی‌آید مفرح ذات، پس در هر نفس دو نعمت حاضر و بر هر نعمت شکری واجب، سپاس یزدان بخشاینده را که به لطف و عنایت بی‌پایانش، راه‌ها یکی پس از دیگری هموار گشت، و این تحقیق به سرانجام رسید، بر خود لازم می‌دانم از لطف و همراهی دوستان و عزیزانی که یاری‌ام رساندند، قدردانی نمایم:

صمیمانه‌ترین قدردانی‌ها تقدیم به اساتید گرانقدرم؛

دکتر محمدحسن (سعید) حسنی

دکتر ابوالقاسم پیاده کوهسار

دکتر غلامرضا عبدلی

دکتر سید محمود مجیدی

تقدیم به

پدرم و همه ایثارگران که آرامش و امنیت امروز ما حاصل از جان گذشتگی و فداکاری آنهاست.

و مادرم که چون شمعی به پایم سوخت

و همسر مهربان و همراه همیشگی سفر پرمخاطره زندگی

و پسر دلبندم محراب

که عشقشان را همچون گلی زیبا در درون قلبم نشانند

«فهرست مطالب»

عنوان.....	صفحه.....
چکیده فارسی.....	۱.....
مقدمه.....	۲.....
الف- بیان موضوع.....	۲.....
ب- سابقه تحقیق.....	۳.....
پ- اهداف و کاربردهای تحقیق.....	۳.....
ت- سوالات تحقیق.....	۴.....
ث- فرضیه‌های تحقیق.....	۵.....
ج- روش تحقیق.....	۵.....
ح- معرفی پلان.....	۸.....
بخش نخست: مفاهیم و مبانی جرم‌انگاری سوء استفاده از وسایل سمعی و بصری در سیاست کیفری ایران	
فصل نخست: مفاهیم مقدماتی.....	۹.....
مبحث اول: مفاهیم صوت و تصویر.....	۱۰.....
گفتار اول: تعریف و اقسام صوت و تصویر.....	۱۰.....
بند اول: تعریف صوت و تصویر.....	۱۰.....
بند دوم: اقسام صوت و تصویر.....	۱۱.....
الف: مشروع (غیرمبتدل و غیرمستهجن).....	۱۲.....
ب: نا مشروع (مبتدل و مستهجن).....	۱۲.....
بند سوم: وسایل سمعی و بصری.....	۱۳.....
مبحث دوم: جرائم سمعی و بصری.....	۱۴.....
گفتار اول: تعریف جرائم سمعی و بصری.....	۱۴.....
بند اول: تعریف جرائم سمعی.....	۱۴.....
بند دوم: تعریف جرائم بصری.....	۱۵.....
گفتار دوم: سابقه جرائم سمعی و بصری.....	۱۵.....
بند اول: در دوران قبل از انقلاب اسلامی.....	۱۶.....

۱۷	بند دوم: در دوران بعد از انقلاب اسلامی
۱۸	فصل دوم: مبانی جرم انگاری سوء استفاده از وسایل سمعی و بصری
۱۸	مبحث اول: مبانی فقهی
۱۸	گفتار اول: کتاب الهی
۲۰	گفتار دوم: روایات
۲۲	گفتار سوم: عقل
۲۲	گفتار چهارم: اجماع
۲۵	مبحث دوم: مبانی حقوقی
۲۶	گفتار اول: حمایت از مصالح اخلاقی
۲۶	بند اول: جلوگیری از اشاعه فحشا
۲۷	بند دوم: صیانت از حریم خصوصی
۲۸	گفتار دوم: حمایت از مصالح مادی
۲۸	بند اول: حمایت از مالکیت های ادبی و هنری
۲۹	بند دوم: حمایت از دستاوردهای فناوری های نوین ارتباطات

بخش دوم: تحولات ناظر به سوء استفاده های مجرمانه از وسایل سمعی و بصری در سیاست

کیفری ایران

۳۲	فصل اول: تحولات تقنینی ناظر به سوء استفاده از وسایل سمعی و بصری در قبل از انقلاب
۳۲	مبحث اول: مقررات مربوط به امور خلاف اخلاق و عفت عمومی
۳۲	گفتار اول: تخلف انگاری در امور سمعی و بصری
۳۴	گفتار دوم: جرم انگاری تصاویر خلاف عفت عمومی
۳۶	گفتار سوم: جرم انگاری در ماده ۲۱۳ قانون مجازات عمومی
۴۰	گفتار چهارم: الحاق به پروتکل های بین المللی
۴۲	مبحث دوم: مقررات مربوط به امور امنیتی، مذهبی و مالکیت های ادبی و هنری
۴۳	گفتار اول: مقررات مربوط به امنیت کشور
۴۴	گفتار دوم: مقررات مربوط به اقدام ضد مذهب
۴۵	گفتار سوم: مقررات مربوط به حمایت از مالکیت های ادبی و هنری
۴۷	فصل دوم: تحولات تقنینی ناظر به سوء استفاده از وسایل سمعی و بصری در بعد از انقلاب
۴۷	مبحث اول: جرم انگاری های مربوط به امور سمعی و بصری در قوانین مجازات اسلامی

- گفتار اول: جرم انگاری وفق ماده ۱۰۴ قانون تعزیرات مصوب ۱۳۶۲..... ۴۷
- گفتار دوم: جرم انگاری وفق ماده ۶۴۰ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵..... ۴۸
- گفتار سوم: مقایسه و نقد مواد ۱۰۴ و ۶۴۰ قوانین مجازات اسلامی..... ۵۰
- مبحث دوم: جرم انگاری‌های مربوط به امور سمعی و بصری در سایر قوانین کیفری..... ۵۱
- گفتار اول: جرم انگاری در قانون مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیر مجاز می‌نمایند مصوب ۱۳۸۶-۱۳۷۲..... ۵۱
- بند اول: بررسی عناوین مجرمانه ۵۲
- بند دوم: ایرادات و پیشنهادات ۵۴
- گفتار دوم: جرم انگاری در قانون ممنوعیت بکارگیری تجهیزات دریافت از ماهواره مصوب ۱۳۷۳..... ۵۷
- بند اول: بررسی عناوین مجرمانه ۵۷
- بند دوم: ایرادات و پیشنهادات ۵۸
- گفتار سوم: جرم انگاری در قانون جرائم رایانه‌ای مصوب ۵۹
- بند اول: بررسی عناوین مجرمانه ۵۹
- بند دوم: ایرادات و پیشنهادات ۶۱

بخش سوم: پاسخ‌های ناظر به سوء استفاده‌های مجرمانه از وسایل سمعی و بصری در سیاست

کیفری ایران

- فصل نخست: پاسخ‌های کیفری ۶۴
- مبحث اول: مجازات‌های سالب و محدود کننده آزادی ۶۴
- گفتار اول: حبس ۶۵
- گفتار دوم: تبعید ۶۶
- مبحث دوم: مجازات‌های غیرسالب آزادی..... ۶۷
- گفتار اول: اعدام..... ۶۸
- گفتار دوم: شلاق..... ۶۹
- گفتار سوم: جریمه نقدی..... ۷۰
- گفتار چهارم: ضبط و معدوم نمودن وسایل مرتبط با جرم..... ۷۲
- گفتار پنجم: ابطال مجوز و پروانه کسب..... ۷۴
- گفتار ششم: توقیف و تعطیل محل کسب..... ۷۵
- گفتار هفتم: محرومیت از حقوق اجتماعی..... ۷۵

۷۸	فصل دوم: پاسخ‌های پیشگیرانه
۷۸	مبحث اول: پاسخ‌های پیشگیرانه اجتماعی
۷۸	گفتار اول: اقدامات پیشگیرانه رشد مدار
۷۹	گفتار دوم: اقدامات پیشگیرانه جامعه مدار
۸۱	مبحث دوم: پاسخ‌های پیشگیرانه وضعی
۸۲	گفتار اول: اقدامات پیشگیرانه وضعی ناظر به بزه دیده
۸۳	گفتار دوم: اقدامات پیشگیرانه وضعی ناظر به سایر عوامل
۸۵	نتیجه و پیشنهادها
۹۱	منابع و ماخذ
۹۱	الف) منابع فارسی
۹۶	ب) منابع خارجی

چکیده

پدیده جرم دیرینه ای به بلندای تاریخ بشر دارد، تابحال آنچه که برانسان آشکار گردیده است که جرم از جمله واقعیت های انکار ناپذیر جوامع بشری است، هر یک از جرایم براساس نوع تهدیدی که برای جامعه و تمامیت اشخاص دارند دسته بندی می شوند، از آن جمله می توان به جرایم با استفاده از ابزار صوتی و تصویری نام برد که تهدید کننده آسایش عمومی جامعه می باشد، جرائم مربوط به صوت و تصویر به ویژه در زمینه حقوق اشخاص و اخلاق عمومی، به عنوان یک عمل ناپسند اجتماعی و فرهنگی همیشه به نوعی از معضلات جوامع بوده است در ایران نیز با توجه به دینی بودن جامعه و نظام حاکم اسلامی و صراحت قرآن کریم مبنی بر حفظ عفت و اخلاق عمومی و رعایت حقوق و حریم شخصی افراد جامعه و وجود روایات و تعالیم اخلاقی فراوان در این رابطه، سعی در جرم شناختن این گونه اعمال و پیشگیری از بروز این آسیب اجتماعی شده است. به دلیل اهمیت موضوع قبل و بعد از انقلاب نسبت به این موضوع جرم انگاری شده است. علیرغم اینکه حفظ عفت و اخلاق عمومی در همه زمانها به ویژه برای جامعه اسلامی حائز اهمیت بوده، ولی به دلایل گوناگون برخی افراد به جای بهره از آثار هنری در جهت رشد و شکوفایی انسانها از طرق مختلف اقدام به تخریب و خدشه دار کردن این نهاد مقدس می کنند.

مهمترین و عمده ترین ابزاری که مورد استفاده این گونه افراد قرار گرفته آثار سمعی و بصری با محتوای غیراخلاقی و ضد اجتماعی می باشد. در نظام کیفری ایران در قوانینی نظیر قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵ و اصلاحات مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ و همچنین قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیرمجاز می کنند به این موضوع اشاره شده است.

در این نوشتار با استفاده از روش کتابخانه ای به بررسی قوانین موجود در حقوق کیفری ایران و تحلیل مفاهیم و مصادیق این جرایم می پردازیم.

واژه های کلیدی: آثار سمعی و بصری، جرایم سمعی و بصری، عفت و اخلاق عمومی

الف- بیان موضوع

از آنجایی که در علایق شخصی نگارنده این تحقیق علاقه خاصی به هنر به خصوص موسیقی و داستان و فیلم وجود داشته و دارد و با عنایت به اینکه در نظر داشته تا به بررسی نقش و تاثیر هنر به خصوص موسیقی اصیل و فاخر ایرانی بر روی پیشگیری از وقوع بزه در جامعه پردازد، به دلیل مشکلاتی که بر سر راه تایید و تکمیل این موضوع تحقیقاتی خصوصا کمبود منابع تحقیقاتی و به دلیل تقارن و نزدیکی بین موضوع مدنظر با موضوع بررسی جرائم سمعی و بصری و همچنین با توجه به گسترش و توسعه روز افزون قلمرو حقوق کیفری با ورود فن آوری نوین، فرآورده‌ها و محصولات فناوری اطلاعات و ارتباطات چون آثار دیداری و شنیداری، موضوع بسیاری از مقررات کیفری گشته‌اند در پی چنین تحولاتی است که مجرمان چون همیشه زودتر از قانونگذاران شیوه ارتکاب جرم را دگرگون نموده و جرائم جدیدی را وارد حقوق کیفری نمودند.

این جرایم برخی از آن‌ها از طریق آثار هنری دیداری و شنیداری توسط تهیه کنندگان این آثار به وقوع می‌پیوندد و برخی دیگر توسط افراد عادی جامعه با تکثیر و توزیع و انتشار غیر قانونی این امور مرتکب می‌شوند تا آنجایی که استحکام جامعه و خانواده را مورد هدف قرار داده و عفت و اخلاق عمومی را جریحه‌دار نموده است، با گسترش ارتکاب این جرائم قانونگذار اقدام به تصویب قانون مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیرمجاز می‌نمایند، سال ۱۳۷۲ می‌نماید که در آن، افرادی را مجرم شمرد که موضوع رفتار مجرمانه‌شان آثار سمعی و بصری بود، به دنبال رویدادهای مجرمانه‌ای که با ارتکاب برخی از این جرائم رخ داد و عفت عمومی را به شدت جریحه‌دار کرد در سال ۱۳۶۸ قانون یاد شده لغو و قانون دیگری تصویب شد که سیاست سرکوبگرانه شدیدی را برای مقابله با مجرمان در پیش گرفت، قانون جدید قلمرو فعالیت‌های مجرمانه را که مربوط به امور سمعی و بصری هستند را گسترش و میزان مجازات‌ها را بشدت افزایش داد.

بعضی از افراد و هنرمندان که در امور سمعی و بصری فعالیت دارند ممکن است از محتوای قوانین راجع به شغل و حرفه یا هنر خود بی اطلاع و ناآگاه باشند و به همین دلیل ناخواسته و بدون سوءنیت در مظان اتهام قرار گیرند و از میزان مسئولیت کیفری خود در قبال آثار سمعی و بصری ارائه شده بی اطلاع باشند، یا از آثارشان بصورت غیرمجاز استفاده شود لذا ضروری است که با آگاهی از قوانین کیفری مربوط به آثار دیداری و شنیداری از حیث پیشگیری از ارتکاب جرم و سلامت آثار خودشان و اخلاق و جامعه

آگاهی داشته باشند. که در این پژوهش بطور گسترده، علمی و موشکافانه مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار خواهد گرفت.

ب- سابقه تحقیق

مطالعه و بررسی تحقیقات و پژوهش‌ها، مقالات و کتب حقوقی و فقهی تدوین شده در زمینه جرایم و مجازات‌ها نشان می‌دهد در خصوص جرایم سمعی و بصری و امور مرتبط با صوت و تصویر بیشتر به صورت مقالات چند صفحه‌ای و موردی با نگاهی کوتاه و مختصر به این قبیل جرایم بوده و تنها کتاب موجود در این زمینه که در واقع پایان‌نامه‌ای بوده است که بعدها به صورت کتاب چاپ شده است کتاب بررسی جرایم صوتی و تصویری در فقه و حقوق موضوعه اثر عادل جنانی می‌باشد که به بررسی برخی از مواد قانونی از جمله قانون مجازات اسلامی در باب جرایم صوتی و تصویری پرداخته که در سال ۱۳۸۲ نشر شده است و علیرغم تصویب قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیرمجاز می‌نمایند در سال ۱۳۷۲ در این کتاب تنها به بررسی قانون مجازات و قانون ممنوعیت به کارگیری تجهیزات در ساختار ماهواره پرداخته است در حالی که قانون خاص در امور صوتی و تصویری قانون نحوه مجازات اشخاص که در امور سمعی و بصری فعالیت غیرمجاز دارند می‌باشد، نکته لازم به ذکر این است که در فروشگاه‌های کتاب در شهرهای متفاوت هیچ نسخه‌ای از این کتاب یافت نمی‌شود و تنها در برخی از کتابخانه‌ها موجود است.

ضمناً پایان‌نامه‌ای در دانشگاه شهید بهشتی توسط هادی حسینی‌نژاد در خصوص سیاست جنایی در قبال قانون سمعی و بصری سال ۷۲ موجود است که این پایان‌نامه نیز با توجه به تصویب قانون تشدید مجازات این اشخاص در سال ۱۳۸۶ جامع نیست و در مجموع تحقیقات، پایان‌نامه، کتب و منابع قابل توجه‌ای در خصوص این موضوع موجود و در دسترس نمی‌باشد.

پ- اهداف و کاربردهای تحقیق

انسان در انجام هر کاری انگیزه‌هایی داشته و برای رسیدن به آنها شروع به انجام کاری می‌نماید به صورتی که شاید بتوان گفت موتور حرکت افراد انسانی در انجام کار انگیزه‌های درونی انسان‌ها می‌باشد لذا در انتخاب موضوع این پایان‌نامه به دلیل اینکه موضوع صوت و تصویر از جمله موضوعات اجتماعی بوده که بیشتر در حوزه اجتماعی مورد بحث قرار می‌گیرد، اهداف از انجام این پژوهش:

۱- بررسی و تجزیه و تحلیل انواع و اقسام جرائم مربوط به آثار دیداری و شنیداری و هنری مرتبط با صوت و تصویر.

۲- بررسی مبانی فقهی و حقوقی این جرائم.

۳- معرفی افعال و اقسام جرائم سمعی و بصری جهت بهره‌برداری و آشنایی جامعه هنری با حقوق و تکالیف خود براساس قوانین موضوعه رایج.

۴- اطلاع رسانی و آگاهی به جامعه که امروزه ساعات متوالی از اوقات روزانه خود را با تلفن همراه مدرن و پیشرفته هستند و فن‌آوری الکتریکی و صوتی و تصویری می‌گذرانند و از قوانین مربوطه بی‌اطلاع هستند.

۵- پیشگیری از وقوع این جرائم و آثار و آسیب‌های آن و بالا بردن سطح دانستنی‌های حقوقی هنرمندان و پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری جهت دفاع از حق تالیف و تصنیف آثار خویش.

۶- بررسی نواقص احتمالی قوانین موجود مسیر را جهت اصلاح و تدوین قوانین جدید در مورد مسائل و موضوعات مرتبط با آثار سمعی و بصری در آینده فراهم شود.

ت- سوالات تحقیق

۱- دامنه مسئولیت مجرمانی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیرمجاز می‌نمایند تا چه حدی است؟

۲- آیا قابلیت انتساب فعل و یا رفتار مجرمانه ارتكابی به مرتکبان جرایم سمعی و بصری فقط شامل اشخاص و عوامل تولید، تهیه و توزیع این آثار می‌شود؟

۳- آیا زمینه‌های حمایت کیفری قانونگذار در مورد آثار سمعی و بصری در جهت پیشگیری از تکرار ارتكاب این جرایم کاربرد کافی و لازم را دارد (آیا قوانین موجود مفیده به فایده است)؟

۴- آیا بهره‌برداری قضائی محاکم کیفری از قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیرمجاز دارند برای برخورد با مرتکبین این نوع جرایم کفایت می‌کند و یا از قوانینی چون جرائم رایانه‌ای و ماده ۶۴۰ ق.م.ا و قانون حمایت از حقوق مولفین و مصنفین نیز استفاده می‌شود این عناصر قانونی با هم در تعارض هستند یا تقارن؟

ث- فرضیه‌های تحقیق

۱- با مطالعه قانون مشخص می‌شود اقدامات در امور سمعی و بصری بیشتر شامل توزیع، تهیه و تکثیر آثار سمعی و بصری غیرمجاز می‌شود ولی ممکن است مصادیق دیگری باشد که از نظر قانونگذار دور مانده است.

۲- به نظر می‌رسد در قانون مذکور برای اشخاص دیگری غیر از تهیه کننده و کارگردان و فیلمبردار و بازیگر مثل مامورین دولتی و حکومتی جرم انگاری شده است ولی انتساب این این افعال نسبت به اشخاص عادی که حرفه آن‌ها ارتباطی با جرایم فوق ندارد دشوار است.

۳- قانونگذار در قانون‌های موصوف بسیاری از افعال مادی جهت ارتکاب جرایم مربوط به صوت و تصویر (سمع و بصر) را ذکر و نسبت به آن جرم انگاری کرده است و با عنایت به فراوانی و کثرت روز افزون این گونه جرائم به نظر می‌رسد که این حمایت‌ها کافی نمی‌باشد.

۴- قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیرمجاز می‌نمایند در خصوص رفتارهای مجرمانه‌ای است که موضوع اصلی عنصر مادی جرم امور سمعی و بصری هستند در مقابل قانونی مثل جرایم رایانه‌ای ارتکاب جرایم سمعی و بصری از رهگذر بکارگیری رایانه را موضوع عنصر مادی جرم قرار داده است این امر موجب تعارض و تعامل‌هایی میان این دو قانون شده است.

ج- روش تحقیق

یکی دیگر از اجزای طرح تحقیق تعیین روش انجام تحقیق است، مقصود از روش انجام تحقیق تعیین روش گردآوری اطلاعات به شیوه کتابخانه‌ای و یا میدانی است.

معمول‌ترین روش گردآوری اطلاعات در عموم پژوهش‌ها روش کتابخانه‌ای است. در تحقیقاتی که از حیث روش، ماهیت کتابخانه‌ای دارند، معمولاً تمام تلاش پژوهشگر ناگزیر از مراجعه به کتابخانه‌هاست معمولاً در پایان نامه‌ها بحثی مشتمل بر سابقه موضوع نگاشته می‌شود که در آن پژوهشگر به روشنی آنچه را که درباره موضوع او تا زمان حال وجود دارد با توجه به تعدد، محتوی و حجم منابع موجود به گونه‌ای مناسب انتخاب می‌کند بنابراین، با توجه به نقش و اهمیت کتابخانه‌ها در فعالیت‌های پژوهشی لازم است پژوهشگران از روش کتابخانه‌ای مطلع بوده و تجربه و تبحر لازم را در چگونگی استفاده بهتر از آن بدست آورند.

امروزه کتابداری به عنوان یک تخصص در کنار سایر علوم مطرح است. پرداختن به موضوعات مورد بررسی در رشته کتابداری از حوصله این نوشته مختصر خارج است اما آنچه برای محقق ضرورت دارد شناختن کتابخانه و نحوه مراجعه به منابع آن است که امروزه از طریق نصب رایانه‌ها و برنامه‌های نرم افزاری جستجوی منابع از اهمیت خاصی برخوردار است که محقق را در دسترسی آسان به منابع یاری می‌نماید.

در روش گردآوری اطلاعات از طریق کتابخانه انتخاب ابزار گردآوری اطلاعات اهمیت زیادی دارد. در روش کتابخانه‌ای محقق پس از یافتن و مطالعه آن‌ها بایستی از مطالب مرتبط با موضوع تحقیق فیش برداری کند. فیش‌برداری است که پژوهشگر در مسیر مطالعات خود تمام یا بخشی از یک متن مرتبط با موضوع تحقیق را بصورت کامل یا خلاصه شده یا ترجمه روی آن ثبت یا الصاق می‌کند.^۱

پژوهشگران می‌توانند از فیش‌های آماده و چاپ شده که در بازار وجود دارد استفاده کنند البته خود پژوهشگر هم می‌تواند براساس سطح نیازهای پژوهش فیش‌های مناسب‌تری طراحی کند.

چند نکته حائز اهمیت در فیش‌برداری:

۱- قاعداً فیش‌برداری از منابع بایستی بعد از ترسیم پلان تحقیق صورت گیرد تا مطالعه هدفمند و منظم انجام شود.

۲- در مطالعه منابع از دو روش می‌توان استفاده کرد.

الف- هر منبع به صورت کامل مطالعه شود و تمامی مباحث مربوط به تحقیق فیش‌برداری شود و در زونکن‌هایی که دارای راهنمای پلان تحقیق است، جای داده شود.

ب- بعد از اینکه منابع مربوط به تحقیق شناسایی شد براساس پلان تحقیق و به ترتیب فصول و مباحث هر یک از منابع مراجعه شود و ابتدائاً مباحث مربوط به فصل اول در کلیه منابع فیش‌برداری شود و پس از پایان فصل اول به همین ترتیب به فصول بعدی پرداخته شود. از دو روش مزبور به نظر روش دوم بهتر باشد. به دلیل اینکه، باعث اشراف بیشتر محقق نسبت به فصول پایان‌نامه می‌شود.

اما در هر صورت، در روش فیش‌برداری، آنچه از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است، تنظیم فیش‌های تهیه شده است که در آدرس‌های مشخصی بایستی تنظیم شود و بهتر است مطابق پلان تحقیق باشد.

---

^۱ - حافظ نیا، محمدرضا، مقدمه ای روش تحقیق در علوم انسان، انتشارات سمت، ۱۳۸۶، ص ۱۲۳.

۳- در روش فیش برداری محقق بایستی نحوه استخراج مطالب را از حیث نقل قول مستقیم و یا غیرمستقیم مشخص نماید. چنانچه عین مطالب نویسنده‌ای فیش برداری می‌شود، در همان فیش مشخص شود که به صورت مستقیم نقل شده است و اگر مفهوم و یا مضمون مطالب نویسنده‌ای استخراج می‌شود، بایستی به غیرمستقیم بودن نقل اشاره شود. این نکته بعداً در تدوین پایان نامه مؤثر خواهد بود. از جمله اینکه در نقل قول مستقیم مطالب عنوان شده بایستی در داخل «...» قرار می‌گیرد.

۴- منابع کتابخانه‌ای صرفاً به کتاب‌ها محدود نمی‌شود. بلکه در روش کتابخانه‌ای کتاب‌ها، نشریات اعم از مجلات و روزنامه‌ها، منابع الکترونیکی، پایان نامه‌ها، منابعی که در لوح‌های فشرده جمع آوری شده، مانند معجم فقهی و ... همگی از منابع کتابخانه‌ای محسوب می‌گردند. در مجموع می‌توان گفت، مقصود از منابع کتابخانه‌ای این نیست که منبع لزوماً در قفسه‌های کتابخانه‌ها یافت شود. چه بسا محقق در منزل خود از طریق شبکه اینترنت به جستجوی منبع و فیش برداری از اسناد الکترونیکی بپردازد.

بعضی از نویسندگان به جای روش کتابخانه‌ای «روش اسنادی» را بکار برده‌اند و می‌گویند روش اسنادی اعم است از اسناد مکتوب و غیرمکتوب و اسناد مکتوب هم در جای خود به سه دسته انتشارات عمومی، اسناد خاص با نسخه‌های محدود و نقشه‌ها تقسیم شده است. زمینه‌های اصلی کاربرد این روش، شناخت موضوع و جوانب آن، شناسایی نظریه‌ها، شناسایی مطالعات و تحقیقات قبلی در این زمینه، جمع آوری اطلاعات و انتخاب و تدوین الگوی تحلیلی معرفی شده است.^۱

۵- از هر فیش برای ثبت یک مورد مشخصی استفاده شود و از ثبت دو یا چند مورد بر روی یک فیش خودداری کنید.

این پایان‌نامه با اتخاذ روش استدلالی و تحلیل منطقی و نظری جنبه گردآوری و تدوین و علاوه بر آن تحلیل دارد که با استفاده از شیوه کتابخانه‌ای و اسنادی و نیز مطالعه متون فقهی و حقوقی و مقایسه آن‌ها با یکدیگر و نیز با عنایت به دیدگاه‌های علمای حقوقی و جمع آوری مطالب از کتب و مقالات با ماهیت توصیفی به توصیف و بیان آنچه موجود است می‌پردازد و سپس با روش تحلیل آن را تکمیل نموده و نتایج لازم را تحصیل می‌نماید.

---

^۱ - عزتی، مرتضی، روش تحقیق در علوم اجتماعی، چاپ دوم، انتشارات نورعلم، ۱۳۸۴، ص ۱۷۰ و ۱۷۱.

ح- معرفی پلان

در پژوهش حاضر در ابتدا به بیان موضوع و کلیات در فصل بعدی به بیان مفاهیم مقدماتی و تعاریف و اصطلاحات و واژه‌های مرتبط با جرایم صوتی و تصویری و وسایل و سابقه جرایم سمعی و بصری برای شناسایی واژه‌ها خواهیم پرداخت.

در ادامه ضمن پرداختن به سابقه جرایم سمعی و بصری در دوران قبل و بعد از انقلاب اسلامی در فصل بعدی به بررسی جرم انگاری سوءاستفاده از وسایل دیداری و شنیداری از دیدگاه فقهی و اجتماعی و همچنین به بحث حمایت از مالکیت ادبی و هنری و حمایت از دستاوردهای نوین ارتباطات خواهیم پرداخت.

در ادامه به سیر تحولات تقنینی ناظر به سوءاستفاده‌های مجرمانه از وسایل سمعی و بصری در سیاست کیفری ایران در دو بخش قبل و بعد از انقلاب اسلامی اشاره نموده و پس از آن پاسخ‌های ناظر به سوءاستفاده از وسایل سمعی و بصری در سیاست کیفری ایران را مورد بحث قرار خواهیم داد، ضمن عنوان و بررسی مجازات‌های مدنظر مقنن در انتهای بحث به بیان پاسخ‌های پیشگیرانه در چند محور اجتماعی، رشد مدار، جامعه مدار، وضعی و سایر عوامل خواهیم پرداخت پس از آن در فرجام کار پژوهش با نتیجه و پیشنهادات مدنظر محقق، بررسی جرایم سمعی و بصری را در مجال این پژوهش خاتمه خواهیم داد. امید است مورد استفاده فرهیختگان و اهالی هنر و ادب قرار گیرد.

بخش نخست: مفاهیم و مبانی جرم‌انگاری
سوءاستفاده از وسایل سمعی و بصری در سیاست
کیفری ایران

فصل نخست: مفاهیم مقدماتی

با تشکیل هر جامعه، روابط بین افراد ناشی از نیازهای طبیعی و احتیاجات اجتماعی بر مبنای در کنار هم و با هم زیستن ایجاد می‌شود. این روابط با داده‌های مختلف اخلاقی، روانی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و مذهبی شکل می‌گیرد و موجب می‌گردد، افراد جامعه در کنار هم و با یکدیگر به نحو چشم‌گیری مرتبط شوند. یکی از طرق ارتباط بین انسان‌ها از قدیم استفاده از حس بینایی و شنوایی بوده است که در این فصل به بیان این مفاهیم کلی از ارتباطات بشری که امروزه بخش وسیعی از روابط اجتماعی را به خود اختصاص داده است می‌پردازیم.

مبحث اول: مفاهیم صوت و تصویر

همانطور که گفتیم یکی از راه‌های برقراری ارتباط در اجتماعات بشری بهره از نعمت الهی دیدن و شنیدن است در راستای بررسی موضوع جرایم سمعی و بصری لازم است از مفهوم و معنا و انواع و اقسام صوت و تصویر آگاهی و اطلاع کافی پیدا کنیم لذا در این مبحث ابتدا به بیان تعاریف سپس اقسام صوت و تصویر خواهیم پرداخت.

گفتار اول: تعریف و اقسام صوت و تصویر

انسان به عنوان اشرف مخلوقات، یکی از پیچیده‌ترین مخلوقات خداوند است؛ خالق هستی، مجموعه‌ای از احساسات، انگیزه‌ها و غرایز متنوع و گاه متضاد را در آن گرد هم آورده است. یکی از این غرایز و حس‌های پنجگانه حس دیداری و شنیداری است، صوت و تصویر از منظر فقه و احکام شرعی و همچنین لغت دارای مفاهیم گوناگون می‌باشند، با مراجعه به لغت و فرهنگ پاریسی در دو بند جداگانه ابتدا تعریف‌های متفاوت و مختلف از صوت و تصویر و سپس اقسام و انواع آن را بررسی و عنوان خواهیم نمود.

بند اول: تعریف صوت و تصویر

برای تعریف صوت در فرهنگ‌های مختلف زبان و ادب پاریسی به چند مورد اشاره خواهد شد از جمله: «اصوات با قواعد معین از لحاظ ریتم، ملودی و هارمونی در قالب گروهی از اصوات و آهنگی مستقل از سبک و شیوه است»^۱ جعفر لنگرودی در مورد غنا بیان می‌کند: «غنا عبارت از نشاط و طرب و ترنم به کلام موزون و غیر موزون است خواه مقرون به آلات موسیقی باشد خواه نباشد اگر صوت حسن

^۱ - انوری، حسن، فرهنگ بزرگ سخن، ج، تهران، انتشارات سخن، ۱۳۸۱، ص ۷۴۸.